

Kati Kyyrö

Anni Heinonen

Julia Silverio

Leena Suurpää

Veera Teittinen

Leif Hagert

Punaisen Ristin Nuorten turvatalojen

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo- suunnitelma

2022

Tekijät: Julia Silverio, Leif Hagert, Anni Heinonen,
Kati Kyyrö, Veera Teittinen, Leena Suurpää

Ulkoasun suunnittelu ja taitto: Anni Mikola

Kuvitus: Sanni Wessman

Punainen Risti
Nuorten turvatalo

Sisällys

Alkusanat – kuuntelemisen taito on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen taitoa 4

Nuorten turvatalot muuttuvassa maailmassa 6

Tilannekuva – mikä on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila turvataloilla? 11

Tavoitteet – tänne olemme matkalla! 23

Toimenpiteet – näin edistämme yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa 32

Alkusanat

– kuuntelemisen taito on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen taitoa

Käsissäsi on Punaisen Ristin Nuorten turvatalojen ensimmäinen oma yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma.

Jokaisella ihmisellä on oikeus tulla kuulluksi, tunnustetuksi ja tuetuksi hänen omilla ehdoillaan ja joutumatta leimatuksi. Nuorten turvataloyhteisölle on tunnusomaista huima kuuntelemisen taito. Tämän taidon taustalla on ajatuksemme yhteisestä dialogisuudesta ja vastavuoroisuudesta – periaatteista, joiden toteuttamisesta olemme myös vastuussa. Kohtaamme turvataloilla jokaisen ainutkertaisena ihmisenä, jonka oma ääni ja identiteetti ovat arvokkaita. Tuemme kunkin henkilön perhesiteitä tekemättä leimaavia oletuksia ihmisestä vain tietyn ryhmän tai kulttuurin jäsenenä. Pyrimme yhteiseen tietämiseen, jossa kukaan ei yksin omista totuutta. Asiantuntijuus löytyy kohtaamastamme nuoresta ja hänen läheisistään. Ihmisten moninaisuus on voimavaramme. Nämä yhteiset lähtökohtamme luovat vahvan pohjan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tinkimättömälle edistämiselle.

Kuunteleminen on paitsi asettumista ihmisen henkilökohtaisten elämäkokemusten ja asiantuntemuksen äärelle, myös yhteiskunnallista kuuntelemista. Jokainen kohtaamamme yksilö on ainutkertainen, mutta myös elävässä suhteessa eri yhteisöihin, kulttuureihin, historiaan ja ympäristöön. Kuuntelemisen taito merkitsee yhteiskunnassa vaiettujen, ohitettujen tai syrjäytettyjen yksilöiden ja ihmisryhmien sekä heidän ääntensä erityistä huomioimista ja tukemista. Sitoutuminen moniäänisyyteen rohkaisee meitä pysähtymään niin selkeiden äänien kuin hälyn ja hiljaisuudenkin äärelle.

Yhteiskunnallinen kuuntelemisen taito merkitsee aloitteellisuutta, rohkeutta ja viitseliäisyyttä, toimintaa, joka edistää turvatalojen dialogisen työn syrjimättömyyttä ja esteettömyyttä yhä moninaisemmissa yhteisöissä ja ympäristöissä. Se on aktiivista vaikuttamista paitsi nuorten ja perheiden, myös konkonaisten sukupolvien oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi.

Syrjimätön kuunteleminen on niin ikään omien toimintakulttuurimme, asenteidemme ja normiemme jatkuvaa tutkiskelua ja muuttamista. Se vaatii tahtoa ja taitoa nähdä tutussa vierasta ja vieraassa tuttua. Se peräänkuuluttaa omien ajattelutapojen tunnistamista sekä erilaisten näkemysten kiinnostunutta tarkastelua niiden vieroksumisen sijaan. Se pysäyttää meidät monenlaisten valtakysymysten äärelle, jotka ovat läsnä toiminnassamme, joka hetki.

Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ei voi edistää ilman luottamusta, johon sekä arkinen toiminta että yhteiskunnan rakenteet nojaavat. Luottamus on ihmisenä kasvamisen ja pärjäämisen, meitä kaikkia kannattelevien ihmissuhteiden, yhteenkuulumisen tunteen ja viime kädessä koko yhteiskunnan toimivuuden ehto. Kokemus luottamuksesta arjessa sekä luotettavista tukipalveluista on jokaisen oikeus.

Tällä tavoin ajateltuna kuunteleminen pitää meidät liikkeellä, niin yksilönä, yhteisönä kuin kansalaistoimijoina. Tämä on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman ydinajatus: rohkaista meitä ja antaa meille välineitä tunnistaa turvatalotoiminnan arvokkuus sekä ne asiat, joissa haluamme yhdessä tehdä ja nähdä muutoksen. Näin nuorten ja heidän läheistensä sekä koko turvataloyhteisön oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun voi toteutua. Jokainen meistä voi kasvaa inhimillisenä toimijana täyteen mittaansa – turvatalolla, lähiyhteisöissä, yhteiskunnassa ja maailmassa.

Nuorten turvatalot muuttuvassa maailmassa

Nuorten turvatalot ovat auttaneet tukea tarvitsevia nuoria ja perheitä jo yli 30 vuotta. Turvatalot tarjoavat keskusteluapua, tilapäistä majoitusta ja tukea itsenäistymiseen, arjessa pärjäämiseen sekä vapaaehtois- ja kansalaistoimintaan. Nuorten turvatalot toimivat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Tampereella ja Turussa. Valtakunnallisesti kohtaamme ja tuemme nuoria ja heidän läheisiään digitaalisissa ympäristöissä. Rai

vaamme nuorille osallistumisen ja vaikuttamisen paikkoja, jotta heidän äänensä tulisi entistä paremmin kuulluksi palveluja kehitettäessä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Nuorten ja perheiden elämä, yhteiskunta sekä samalla Nuorten turvatalojen arki on 30 vuodessa muuttunut entistä monimuotoisemmaksi. Nuorten elinympäristö on yhä globaalimpi ja digitaalisempi. Nuorten kasvuympäristöissä sekä yhteiskunta- ja perherakenteissa on tapahtunut isoja muutoksia. Perheet ovat yhä monimuotoisempia. Samaan aikaan perheesta vaikuttaa entistä enemmän siihen, millaiset eväät nuori saa elämälleen – niin sosiaalisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti kuin henkisesti.

Nuorten oikeudet hyvään elämään ja huolenpitoon eivät toteudu yhdenvertaisesti. Samalla tavoin kuin nuorten hyvinvointi sekä kyky hakea apua, myös nuorten vaikuttamismahdollisuudet ja -voimavarat eriytyvät huolestuttavalla tavalla. Sitoutuminen yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon merkitsee aktiivista toimintaa eriarvoisuuden vähentämiseksi.

Nuorten ja perheiden mukana kulkevat arvot, maailmankuvat ja asenteet. Tämä rohkaisee turvataloja sitoutumaan moninaisuuden kunnioittamiseen ja edistämiseen läpi toiminnan – johtamisesta arjen kohtaamisiin.

Nuorten turvatalojen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on suunnattu kaikille Nuorten turvatalojen toiminnassa oleville: nuorille ja heidän läheisilleen, työntekijöille, vapaaehtoisille sekä yhteistyökumppaneille. Haluamme korostaa yhteisyyttä ja yhteisvastuuta samaan aikaan kun tunnistamme eri toimijoiden roolit ja turvatalojen henkilöstön erityisen vastuun yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisessä. Sitoudumme tarjoamaan kaikille mahdollisimman turvallisen tilan osallistua yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen – yhdessä kehittyen ja oppien.

Turvatalojen *henkilöstö* on vastuussa siitä, että Nuorten turvatalot ovat ihmisoikeuksia kunnioittava ja yhdenvertainen yhteisö kaikille. *Vapaaehtoisilta* odotamme sitoutumista Punaisen Ristin periaatteiden ja toiminnallisten arvojen ohella tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. *Nuori ja hänen läheisensä* on aina tervetullut Nuorten turvatalolle, minkä lisäksi kannustamme heitä toimimaan yhdenvertaisesti sekä raportoimaan kokemastaan syrjinnästä. *Yhteistyökumppaneilta* odotamme niin ikään yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sitoutunutta edistämistä.

Yhdenvertaisuustyö rohkaisee ympäröivän maailman jatkuvaan tutkimiseen ja muutosvalmiuteen. Tämä suunnitelma on tehty kolmelle vuodelle eteenpäin. Suunnitelma nostaa esille kysymyksiä, mahdollisuuksia ja haasteita, jotka ovat ajassamme ja toiminnassamme erityisesti läsnä.

Ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää yhdenvertaista turvatalotoimintaa

Ihmis- ja perusoikeudet luovat perustan kaikelle turvataloissa tapahtuvalle toiminnalle ja auttamistyölle. Jokaisella nuorella ja hänen läheisellään on oikeus apuun, oikeus auttaa toisia sekä vaikuttaa niin omaan elämään, turvatalojen toimintaan kuin lähiyhteisöihin ja laajemmin yhteiskuntaan. Sitoudumme toimimaan siten, että nämä oikeudet toteutuisivat mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan perustavaa laatua olevia oikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisissä sopimuksissa. Kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän tausta on YK:n ihmisoikeusjulistuksessa (1948). *Perusoikeuksilla* tarkoitetaan oikeuksia, jotka on turvattu kaikille Suomen perustuslaissa. Perustuslaki sisältää yhtä lailla kirjauksia jokaisen itsemääräämisoikeudesta kuin oikeudesta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lisäksi EU:n perusoikeuskirja linjaa oikeuksien toteutumisen huolehtimisesta.

Lainsäädäntö edellyttää yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä

Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liiton periaatteet, arvot ja linjaukset ohjaavat Nuorten turvatalojen toimintaa. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen liiton hyväksymä Sukupuoli- ja moninaisuuslinjaus koskee kansallisia yhdistyksiä ja liittoa. Kansalliset yhdistykset sitoutuvat aktiivisesti huomioimaan erilaiset identiteetit ja yksilöt, torjumaan syrjintää kaikessa toiminnassa, toimimaan moninaisen yhteiskunnan arvojen mukaisesti sekä edistämään sukupuolten tasa-arvoa.

Suomen laeista *yhdenvertaisuuslaki* (1325/2014) ja *tasa-arvolaki* (609/1986) ovat erityisen tärkeitä tässä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Perusoikeudet kuuluvat kaikille. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät vaikuta ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. Syrjintä kielletään perustus- ja yhdenvertaisuuslain ohella muun muassa rikoslaissa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa.

Syrjintä voi olla välitöntä tai välillistä. Syrjintä on välitöntä, kun ihmistä kohdellaan jonkin hänen ominaisuutensa takia huonommin kuin jotakuta toista samanlaisessa tilanteessa. Välillinen syrjintä tarkoittaa sitä, että sääntö, peruste tai käytäntö, joka on näennäisesti neutraali, saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan jonkin hänelle kuuluvan ominaisuuden perusteella. Välillinen syrjintä voi ilmetä esimerkiksi vapaaehtoisten kohdalla siten, että vapaaehtoiseksi hakevalta edellytetään suomen kielen osaamista, vaikka se ei olisikaan toiminnan kannalta välttämätöntä.

Laki naisten ja miesten välisestä *tasa-arvosta* tukee sukupuolten välistä tasa-arvoa ja estää sukupuoli-identiteettiin tai su

kupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Käsittelemme tässä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa sukupuolta moninaisena ja muuntavana ilmiönä, identiteettinä ja asemana.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) kieltää syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella lähes kaikilla elämänaloilla sekä velvoitteen syrjinnän ehkäisemiseen. Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista. Usein puhutaan sekä muodollisesta tasa-arvosta, eli syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisista oikeuksista ja kohtelusta, että tosiasiallisesta tasa-arvosta eri tilanteiden ja niiden lopputulosten suhteen. Sukupuolten tasa-arvoon vaikuttavat sukupuolen ohella myös muut yhteiskunnallista eriarvoisuutta aiheuttavat tekijät. Tästä syystä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi tarvitaan nämä risteävät tekijät huomioonottavaa intersektionaalista tarkastelua.

Suomen perustuslaki (731/1999) antaa vahvan pohjan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi.

Tilannekuva

– mikä on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila turvataloilla?

”Periaatteellinen ihmisoikeusperustaisuus on joka tapauksessa pläkkiselvä juttu.

vapaaehtoinen

Nuorten turvataloissa elämän kriiseihin ja pulmiin haetaan ratkaisuja vuoropuhelussa yksilöiden ja lähiyhteisöjen kanssa. Yhdessä systeemisen otteen kanssa tämä voimavaralähtöinen toiminta-ajatus tarjoaa kestävä pohjan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi yksittäisissä kohtaamisissa, turvatalotoiminnassa ja yhteiskunnassa. Lisäksi se tarjoaa hyvän pohjan toiminnan arvioimiselle. Nuorten turvatalojen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon nykytilaa ja kehitystarpeita hahmoteltaessa onkin hyödynnetty säännöllisesti keräämämme kokemus- ja palautetietoa, Nuorten turvatalojen yhdenvertaisuutta käsitteleviä opinnäytetöitä, henkilöstölle ja vapaaehtoisille järjestettyjä työpajoja sekä nuorten Digiraadissa käymiä keskusteluja yhdenvertaisuudesta.

Keräämme Nuorten turvataloilla jatkuvasti kokemus- ja palautetietoa turvatalotoiminnassa mukana olleilta nuorilta, heidän läheisiltään sekä vapaaehtoisilta ja yhteistyökumppaneilta. Saamamme tieto auttoi meitä muodostamaan kokonais kuvaa

turvatalojen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilasta, mutta myös osoitti, kuinka tiedonkeruutamme tulisi kehittää. Tulevaisuudessa meidän onkin olennaista koota ja käyttää tätä tietoa aiempaa johdonmukaisemmin osana yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen seuranta.

Jatkuvan tiedonkeruun lisäksi olemme tehneet yhteisöllisen läpileikkauksen turvatalotoimintaan yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäjänä. Nuorten turvatalojen yhdenvertaisuutta on viime vuosina tutkittu kolmessa opiskelijatyössä. Julia Silverio (2020) tutki turvataloja ihmisoi-keuksien näkökulmasta, osana kansainvälisen oikeuden op- pialaan kuuluvaa kandidaatintyötään. Vilma Säynäjäkangas (2017) keskittyi yhdenvertaisuuteen Tampereen turvataloilla lopputyössään sosionomiopiskelijana, kun taas Selda De- mirtas (2020) tarkasteli turvatalotoiminnan saavutettavuutta etenkin vammaisten nuorten näkökulmasta. Tutkimuksista käy ilmi, että Nuorten turvatalojen henkilöstö ja vapaaehtoiset haluavat osallistua tinkimättömään tasa-arvon ja yhdenvertai- suuden edistämiseen. Samaan aikaan nuorten ja perheiden elinympäristöjen sekä laajemmin yhteiskunnan muutokset rohkaisevat jatkuvaan toiminnan inhimillisyyden ja syrjimättö- myyden kehittämiseen.

Julia Silverio on fasilitoinut turvatalojen henkilöstön ja vapaa- ehtoisten yhteisöllisiä työpajoja kahteen otteeseen: ennen tämän suunnitelman luonnostelua vuonna 2019 sekä kevääl- lä 2021, jolloin käsiteltiin suunnitelmaan alustavasti kirjattuja sisältöalueita. Nyt käsillä olevassa suunnitelmassa nostetaan esille etenkin henkilöstön ja vapaaehtoisten kokemuksia ja kehitysehdotuksia turvatalojen yhdenvertaisuuden ja tasa-ar- von edistämisen nykytilanteesta ja kehitystarpeista. Tausta-ai- neistona käytetään nuorten ja heidän läheistensä kokemus- ja palautetietoa sekä Digiraadin nuorten keskustelua.

Digiraadin nuoret toivovat aktiivista ja näkyvää otetta syrjimättömyyteen

Nuorten omien näkökulmien ja toiveiden kuunteleminen on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon dialogisen edistämisen keskeinen edellytys. Nuoret ovat esittäneet kokemuksiaan ja toiveitaan keväällä 2021 järjestetyissä Digiraadeissa, joissa keskityttiin yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden teemoi- hin. Nuorten mielestä omana itsenä olemista helpottaa se, että ihmiset ovat ystävällisiä, kunnioittavat toisiaan ja kohte- levat kaikkia tasavertaisesti. Ympäristön tulisi olla hyväksyvä, avoin, lämmin ja turvallinen. Kehut ja kannustaminen lisäävät hyväksynnän tunnetta.

Nuoret toivovat, että kaikenlaisille nuorille annetaan tilaa osallistua turvatalotoimintaan ja -tukeen siitä huolimatta, että jotkut tarvitsevat siihen enemmän aikaa kuin toiset. Nuorten mukaan tämä tarkoittaa sekä avoimuutta että tarpeen mukaan myönteistä erityiskohtelua: sen lisäksi, että toiminta on avointa kaikille, on huolehdittava siitä, että eri vähemmistöihin kuulu- vat nuoret voivat kokea turvatalot mahdollisimman turvalliseksi paikaksi hakea apua tai osallistua vapaaehtoistoimintaan.

Nuoret näkevät, että etenkin kunnioituksen puute ja kielteinen kommentointi estävät nuoria olemasta oma itsensä. Nuorten mukaan syrjimätöntä ja sallivaa ilmapiiriä ja toimintatapaa on tärkeää tuoda tietoisesti ja näkyvästi esiin, sillä se madaltaa kynnystä hakea apua ja auttaa nuorta kokemaan tila turvalli- semmaksi. Nuoret haastavat turvatalot toimimaan aktiivisesti, näkyvästi ja johdonmukaisesti syrjimättömyyden eteen.

Nuorten Digiraadissa esiin nostama syrjimättömyyden tavoite tarkoittaa ennen kaikkea myös avun hakemisen ja saami- sen esteiden purkamista. Tämä on erityisen olennaista. Tut- kimukset osoittavat syrjinnän koskevan liian monen nuoren arkielämää.

Nuorisobarometrin mukaan noin 80 % nuorista on itse kokenut tai todistanut jonkun nuoren kokeneen syrjintää kuluneen vuoden aikana kyselyhetkestä. Syrjintää ja ennakkoluuloja kokevat – myös tukipalveluissa – erityisesti ne nuoret, jotka kokevat kuuluvansa yhteen tai useampaan vähemmistöön. Noin puolet syrjintää kokeneista on kokenut saaneensa apua, ja vain 20 % nuorista arvioi, että syrjintätapauksen selvittely on johtanut konkreettisiin toimenpiteisiin, kuten toimintakäytäntöjen tai ohjeiden muuttamiseen

<https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/>

Kouluterveyskyselyn mukaan osallisuuden kokemukset ovat sateenkaarinuorilla vähäisempiä verrattuna cis- ja heteronuoriin (päivittäiset tekemiset, yhteisöihin kuuluminen, omaan elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaminen). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvista nuorista vain noin 60 % koki saavansa apua silloin, kun sitä todella tarvitsee. Tutkimusten mukaan myös vammaisilla on paljon syrjintäkokemuksia eri elämänalueilla, mutta vain pieni osa kertoi tehneensä ilmoituksen kokemastaan syrjinnästä. Moni jättää kertomatta kokemastaan syrjinnästä siitä syystä, ettei syrjintä ollut heidän mielestään tarpeeksi vakavaa. Liian moni nuori kokee syrjinnän arkipäiväiseksi tavalla, josta ei osata tai halua kertoa muille.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Moninainen toimijayhteisö on voimavara

”Kaikki näkemäni ja kokemani nuorten kohtaamiset ovat olleet erittäin tasa-arvoisia, hienotunteisia ja kunnioittavia

vapaaehtoinen

Nuorten turvatalojen toimintaympäristöt ja turvataloilta apua hakevien ihmisten taustat ovat hyvin moninaiset – kulttuurisesti, sosiaalisesti, kielellisesti ja taloudellisesti. Turvatalotoimintaan moninaisuutta tuo myös palkattujen työntekijöiden ja vapaaehtoisten yhteistoiminta.

Moninaisuudella tarkoitetaan tässä organisaation henkilöstön, asiakkaiden ja muiden sidosryhmien moninaisuutta ja moniarvoisuutta. Moninaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, koulutus, perhesuhteet, terveydentila, toimintarajoitteisuus, seksuaalinen suuntautuminen sekä poliittinen ja taloudellinen asema.

Työyhteisössä moninaisuuden ulottuvuuksia ovat myös työntekijöiden erilainen elämänhistoria, koulutus, taidot, työnteon tapa, persoonallisuus ja arvot. Turvatalojen työpajoissa moninaisuus tai monimuotoisuus nähtiin keskeisenä voimavarana. Turvataloilla toimivilla ihmisillä on moninaiset elämän- ja koulutuspolut, mikä tuo toimintaan myös tärkeää laaja-alaisuutta. Samaan aikaan tunnistettiin turvatalojen olevan varsin

yhtenäinen ja valkoinen yhteisö muun muassa kansalaisuuden, äidinkielen ja yhtenäisen toimintakyvyn näkökulmista. Vapaaehtoisuuden monimuotoisuuden lisääminen nähtiin ensisijaisen tärkeänä – niin viestinnän kuin käytännön työn ja monimuotoisen osaamisen näkökulmista.

Ihmisoikeusperustainen työote rohkaisee osaamisen jatkuvaan päivittämiseen

Turvatalojen voimavaralähtöisyys ja systeeminen työote ovat luonteva osa perus- ja ihmisoikeuksien edistämistä. Nuoria ja heidän läheisiään ei nähdä vain tarpeiden kantajina tai muiden huolen(pidon) kohteena. Nuorilla ja heidän läheisillään on oikeus ihmisarvoiseen elämään, turvaan ja suojeluun sekä osallisuuteen.

Ihmisoikeusperustaisuus merkitsee huolehtimisesta siitä, että nuorilla ja heidän läheisillään on vapaus ja mahdollisuudet elää ihmisarvoista elämää riippumatta siitä, millaisista taustoista tai elämäntilanteista he tulevat, millaisia voimavaroja heillä on käytössään, millaisissa arjen ympäristöissä he elävät tai miten heidät on ulkoapäin luokiteltu.

Lisäksi on tarpeellista, että vahvistamme nuorten ja heidän läheistensä tietoisuutta omista oikeuksistaan, niin turvataloilla kuin laajemmin yhteiskunnassa. Oikeuksien läpikäynti ja keskustelu niiden toteutumisen ehdoista on tärkeä osa systeemistä auttamistyötämme.

Nuorten turvatalojen auttamistyö perustuu vapaaehtoisuuteen – sekä nuorten ja läheisten vapaaehtoisuuteen että itse vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoisuuden lähtökohta on olennainen osa turvatalojen ihmisoikeusperustaista työtettä: ketään ei pakoteta tai veloiteta, vaan jokaisella on oikeus apuun. Työpajoissa nostettiin esiin oikeuksien arvo myös käytännön tilanteissa, joissa voidaan olla tekemisissä esimerkiksi ilmaisen vapau-

den, uskonnonvapauden tai lapsen etuun liittyvien oikeuksien kanssa. Oikeuksien kunnioittamisesta lähtevä työote merkitsee myös valmiutta käsitellä näkemyseroja eri toimijoita kuunnellen ja arvostaen, puolueettomuuden periaatteeseen nojaten.

Nuorten turvatalojen auttamistyö pohjaa yksilöllisyyden arvostukseen. Lähtökohtanamme on, että kohtaamme nuoret ja heidän läheisensä ainutkertaisina yksilöinä ja tuemme perhe-suhteita tekemättä leimaavia oletuksia ihmisestä vain tietyn ryhmän tai kulttuurin jäsenenä.

Ollakseen syrjimätöntä yksilöllisyyden arvostus tarvitsee ohelleen ymmärrystä nuorten ja perheiden elinolosuhteista. Työpajoissa nousi tarve vahvistaa johdonmukaisesti auttamisen systeemistä lähtökohtaa. Jokainen yksilö on paitsi ainutkertainen, myös osa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, millä on vaikutusta yksilöiden identiteetteihin, voimavaroihin ja asemiin sekä lähiyhteisöissä että yhteiskunnassa laajemminkin. Jotta yksilöllinen kohtaaminen olisi mahdollisimman syrjimätöntä, on otettava huomioon yksilön elämä, identiteetti, ryhmäsidokset ja asema yhteiskunnassa, kaikessa moninaisuudessaan. Pelkkä ajatus siitä, että syrjintää ei tapahdu, kunhan jokainen nuori “kohdataan sellaisena kuin hän on”, voi peittää rakenteellisen syrjinnän pois näkyvistä ja vaikeuttaa sen tunnistamista.

Työpajoissa tunnistettiin koulutustarpeita, jotka liittyvät systeemisen – ja samalla intersektionaalisen – työotteen soveltamiseen turvatalotoiminnassa. Erityisesti vapaaehtoiset toivat esille ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuuskysymysten monimutkaisuuden ja oman roolinsa epäselvyyden näiden teemojen esiintuojina ja edistäjinä turvataloilla. Dialogi turvataloilla merkitsee sitä, että tutkimme omia ja toisten ainutkertaisia kokemuksia, kuuntelemme erilaisia näkemyksiä kunnioittavasti ja saatamme yksilöiden erilaiset kokemukset vuorovaikutukseen keskenään, ristiriitoja rakentavasti käsitellen. Systeemiseen

työotteeseen yhdistettynä se tarkoittaa ihmisten kokemusten tunnistamista osana fyysisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia elinympäristöjä, yhteiskuntaa ja sen rakenteita.

Jokaisen oikeus apuun: tunnistetaan ja puretaan turvatalotoiminnan esteitä

Nuorten turvatalotoiminnan esteettömyyden arvioinnin yhtenä tausta-aineistona toimii YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (OHCHR) jäsenyys palvelujen yhdenvertaisesta toteutumisesta. Jäsenyksessä eritellään neljä yleistä arvioinnin lähtökohtaa, jotka ovat **saatavuus, saavutettavuus, hyväksyttävyyys ja osallisuus**. Esteellisyyttä on tärkeää purkaa osiin siten, että voimme tunnistaa fyysiset, maantieteelliset, kielelliset, kulttuuriset, sosiaaliset ja henkiset esteellisyydet.

Esteetön, syrjimätön turvatalotoiminta on tavoitetilä, jota kohti haluamme edetä. Tässä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa nostamme esiin viisi esteellisyyden ulottuvuutta, jotka nousivat työpajoissa erityisen tärkeiksi kehittämiskohteiksi.

1. Etninen, kulttuurinen vähemmistötausta ja rasismi.

Rasismi voi näyttäytyä eri yhteiskunnan alueilla asenteina, yksilöiden ja ryhmien välisenä tahallisuutena tai tahattomana käytöksenä tai yhteiskunnan rakenteissa olevina syrjivinä käytäntöinä. Rasismi ylläpitää eriarvoisuutta ja vahingoittaa rasismien kohteeksi joutuneiden lisäksi koko yhteiskuntaa. Rasismi on inhimillisenä kokemuksena ja yhteiskunnan ilmiönä monimutkainen. Tutkimukset kertovat monenlaisista sukupolvien välisistä katkoksista nuorten rasismikokemuksissa. Lisäksi vain osa nuorten rasismikokemuksista tulee aikuisten, kuten vanhempien tai nuoria auttavien tahojen, tietoon.

Työpajoissa ilmeni, että valmiudet ja mahdollisuudet johdonmukaiseen antirasistiseen työotteeseen turvataloilla ovat

epäyhteneviä, mikä osoittaa, ettei turvataloilla ole jaettua ymmärrystä rasismista ilmiönä (rakenteet, käytännöt, asenteet). Turvataloilla ei ole liioin selkeitä ja yhteneväisiä toimintatapoja ja ohjeita rasismien tunnistamiseksi, siihen puuttumiseksi tai sen ennaltaehkäisemiseksi. Tällöin turvataloyhteisön antirasistisen periaatteen kunnioittamisesta huolimatta rasismien rakenteelliset ja arkipäivän ilmiöt voivat jäädä tunnistamatta tai niihin puuttuminen saattaa jäädä liiaksi yksittäisten toimijoiden vastuulle. Rakenteellisella rasismilla tarkoitetaan yhteiskunnallisissa normeissa ja käytännöissä sekä yhteiskunnallisissa rakenteissa, kuten organisaatioissa, lainsäädännössä ja palveluissa, olevaa rasismia.

Näkemykset turvataloista eri etnisistä, uskonnollisista, kielellisistä ja kulttuurisista taustoista tuleville ihmisille syrjimättömänä toimintaympäristönä vaihtelivat niin ikään eri toimijoiden välillä. Turvatalojen fyysisten ja digitaalisten toimintakulttuurien, toimintatapojen ja -tilojen arviointi antirasismien näkökulmasta nähtiin tarpeellisena. Aiheeseen liittyvää säännönmuokaista koulutusta kaivattiin, kuten myös jatkuvaa yhteisöllistä normien ja toimintatapojen kriittistä käsittelyä.

Saavutettavuuden ja hyväksyttävyyden näkökulmasta nähtiin tärkeänä, että yhteistyötä vahvistetaan etenkin monikulttuuristen järjestöjen ja yhteisöjen kanssa, jotta tieto turvataloista saavuttaa myös etniset ja kulttuurivähemmistöt, ja kynnys hakea apua on mahdollisimman matala. Niin ikään turvatalojen säännönmukaista tiedonkeruuta on arvioitava siitä näkökulmasta, millaisia keinoja vallitsevat tiedonkeruun käytännöt antavat rasismien ja laajemminkin syrjinnän tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen ja niihin puuttumiseen. Kuuntelemisen taidon näkökulmasta on jatkuvasti kysyttävä, millaiset ja keiden äänet turvataloilla tulevat kuulluiksi, sekä kuinka onnistumme kuuntelemaan ja muuttamaan omia asenteitamme ja oletuksiamme.

Moninaisuuden ja normien tiedostamisen tavoite pätee myös muuttuviin perherakenteisiin ja -kulttuureihin, sillä tätä tavoitetta silmällä pitäen voidaan johdonmukaisesti tunnistaa ja purkaa normatiivisia oletuksia muun muassa ydinperheistä tai perheiden valkoisuudesta.

2. Kieli. Kieli on tärkeä osa kulttuuria, ilmaisuvapautta ja oikeutta sekä nuorten ja perheiden arkea. Kieli vaikuttaa myös siihen, miten nuori osaa ja uskaltaa ilmaista tarvitsevänsä tukea.

Lähitulevaisuudessa noin joka neljäs vastaantulija pääkaupunkiseudulla puhuu äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia – lapsista ja nuorista vielä useampi. Vastavuoroisuuteen perustuva auttaminen tarkoittaa siis yhä keskeisemmin myös monikielisyyden arvostamista ja käytännön toteutusta. Kieleen liittyvät kehitystarpeet nousivat työpajoissa monin tavoin esille. Dialogisuuden arvoon pohjaten korostettiin jokaisen mahdollisuutta ilmaista asioita ja avun tarvetta itselle luontaisimmalla koti- tai äidinkielellä. Työpajoissa tunnistettiin tarve nykyistä monikielisemmälle viestinnälle sekä käytännön työlle.

Dialogisuus tarkoittaa paitsi monikielisyyden ja sen mahdollisuuksien tunnistamista, myös sellaista kielenkäyttöä, josta nuoret ja heidän läheisensä voivat ja haluavat tunnistaa itsensä ilman leimoja ja luokittelua. Syrjimätön vuorovaikutus on paitsi tarpeen mukaan monikielistä, myös selkokielistä. Syrjimättömyyden tärkeä osa-alue onkin inhimillinen, helposti ymmärrettävä kielenkäyttö ja viestintä.

Monikielisyyden tavoitteen määrittely turvataloympäristöön on olennaista, jotta turvataloilla on jaettu käsitys muun muassa tulkin käytöstä tai muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien vapaaehtoisten kutsumisesta mukaan turvatalotoimintaan. Kuten antirasismissa, myös monikielisessä työotteessa

on kyse turvatalotoiminnan saavutettavuudesta ja hyväksyttävyydestä, arjen kohtaamisten ohella.

3. Sukupuoli ja seksuaalisuus. Sukupuolen moninaisuuden osalta turvataloilla on tehty kehitystyötä systemaattisemmin kuin antirasismien kohdalla, käytetystä kielestä turvatalojen fyysisiin järjestelyihin. Suurin osa työpajoihin osallistuneista oli sitä mieltä, että turvataloilla sukupuolten moninaisuus on otettu varsin hyvin huomioon, vaikka kehitystarpeita tunnistettiinkin muun muassa majoitustoiminnan osalta. Silti iso osa työpajoihin osallistuneista kaipasi osaamisen päivittämistä ja tukea sukupuolten moninaisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Ajankohtaista tietoa ja yhteistä keskustelua kaivattiin myös seksuaalisuutta koskevissa aihealueissa, erityisesti seksuaalivähemmistöjen kohtaamisen, auttamisen ja osallisuuden näkökulmista.

4. Toimintakyky. Turvatalot sijaitsevat suurelta osin kunkin kaupungin keskeisillä paikoilla, joihin on helppo päästä julkisilla liikennevälineillä. Yksikään turvatalo ei ole fyysisesti täysin esteetön, mikä vaikuttaa kielteisesti niin turvataloille hakeutumiseen kuin siellä toimimiseen.

Fyysisen esteellisyysongelmaa on voitu purkaa siirtämällä turvatalojen tukitoimintoja digitaalisiin ympäristöihin tai jalkautamalla mahdollisuuksien mukaan nuorten ja heidän läheistensä omiin arjen ympäristöihin. Silti työpajoissa koettiin, että turvatalojen fyysisten esteiden tuomaan haasteeseen tulisi tarttua samaan aikaan kokonaisvaltaisesti ja ta-pauskohtaisesti, jotta tunnistetaan ne fyysisesti esteettömät palvelut, joihin vammaisen nuoren tai läheisen voi ohjata. Näin kenenkään oikeus apuun ei jää toteutumatta fyysisten esteiden vuoksi.

Eriytyistä huolta herätti vammaisten nuorten vähäinen osallisuus turvatalotoimintaan, niin avun hakijoina (erityisesti tila

päinen majoitus) kuin vapaaehtoisina. Vammaisten nuorten oikeus nuorille erityisesti suunnattuun tukeen ja kansalaistoimintaan toteutuu yhteiskunnassamme muutoinkin heikosti.

5. Toimeentulo. Nuorten ja perheiden elämäntilanteet ja olosuhteet ovat yhä eriytyneemmät myös taloudellisesti, sillä on suuri vaikutus nuorten ja perheiden mahdollisuuksiin elää täyspainoista elämää lähiyhteisöissä ja yhteiskunnassa. Kaikki Nuorten turvatalojen fyysinen ja digitaalinen apu on käyttäjilleen maksutonta eli tässä mielessä avointa kaikille taloudellisesta voimavaroista riippumatta. Vapaaehtoisten koulutus ja vapaaehtoistoiminta on heille niin ikään maksutonta. Digitaalisen avun saamisen ja vapaaehtoistoimintaan liittymisen edellytyksenä on kuitenkin se, että käyttäjällä on riittävät digitaaliset välineet. Tämä on nähtävä kriittisenä digitaalisten toimintojen esteellisyyden osa-alueena.

Turvataloilla ei kerätä systemaattista tietoa nuorten tai heidän läheistensä sosioekonomisesta taustasta. Tämän vuoksi turvataloilla ei ole mahdollista arvioida, miten laajalti tavoitamme muun muassa työelämän ulkopuolella tai köyhyydessä elävät nuoret ja perheet. Tiedonkeruuta on syytä kehittää ja laajentaa niin, että myös toimeentuloon ja taloudelliseen taustaan liittyvät esteellisyydet voidaan ottaa huomioon turvatalotoiminnan syrjimättömyyden seurannassa ja arvioinnissa.

Tavoitteet

– tänne olemme matkalla!

Suunnitelmamme lähtökohtana on turvatalotoiminnan läpi-leikkaava syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden tavoite. Syrjintään puuttuminen on jokaisen turvatalon ja turvatalossa toimivan henkilön vastuulla, johtajista vapaaehtoisiin. Suun

nitelman toteutuminen edellyttää, että jokainen ymmärtää oman potentiaalinsa ja hyödyntää sitä entistä yhdenvertaisemman ja turvallisemman ympäristön luomisessa. Ihmisoikeusperustaisen työtteen toteutumiseksi on tärkeää, että niin työntekijät ja vapaaehtoiset saavat jatkuvaa ja asianmukaista koulutusta. Oppiminen merkitsee paitsi tietoa ja taitoja, myös rauhallista ja riittävää tilaa pohtia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiä, yhteisöllisesti ja tuetusti. Oikeudet ja velvollisuudet kulkevat käsi kädessä: kun turvataloilla toimivalla on velvollisuus toimia ihmisoikeusperustaisesti, on hänellä oltava mahdollisuus saada tukea ihmisoikeuksia kunnioittavaan toimintaan.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen ei tarvitse olla rypyotsaista, vaan enemmänkin oivalluksen ja oppimisen iloa! Tutkimusmatkalla kohti yhdenvertaisempaa ja tasa-arvoisempaa Nuorten turvatalotoimintaa voi ottaa tukea neljästä toisiinsa liittyvästä pilarista. Nämä pilarit – inhimillisyys, intersektionaalisuus, osallisuus ja saavutettavuus – löytyvät myös Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen liiton Gender and diversity policy -dokumentista, joka huomioi suojelun, sukupuolen ja moninaisuuden sekä osallisuuden.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon pilarit

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmamme tavoitteet jäsentyvät neljän tukipilarin varaan. Nämä pilarit – *inhimillisyys*, *intersektionaalisuus*, *osallisuus* ja *saavutettavuus* – noudattavat Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen liiton edellä mainittuja suojelun ja yhdenvertaisuuden lähtökohtia.

Inhimillisyys

Nuorten turvatalojen ensimmäinen pilari on inhimillisyys. Ihmisen perusoikeus on tulla kuulluksi, tunnustetuksi ja tuetuksi, hänen omilla ehdoillaan ja leimaamatta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyössä inhimillisyys tarkoittaa toisen ihmisen kunnioittamista ja arvostamista sellaisena kuin hän on. Jokainen yksilö kohdataan inhimillisenä toimijana.

Nuorten ja heidän läheistensä kohtaaminen ja auttaminen on asettumista yksilön elämäkokemusten ja asiantuntemuksen äärelle, mutta myös yhteiskunnallista tiedostamista ja kuuntelemista. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävä inhimillisyys merkitsee sitä, että tiedostamme ihmisten eriarvoiset lähtökohdat ja ne olosuhteet, joissa kukin kohtaamme ihminen elää. Se merkitsee myös hiljaisten tai vaiettujen äänten tunnistamista, kuuntelemista ja arvostamista.

Inhimillisyyden periaate rohkaisee meitä myös normitietoisuuteen ja muutosvalmiuteen: inhimillisyys merkitsee niin ikään omien toimintakulttuuriamme, asenteidemme ja normiemme jatkuvaa tutkiskelua ja muuttamista.

Normitietoisuus tarkoittaa tietoisuutta yhteiskunnassamme ja ajassamme vallitsevista normeista, jotka ohjaavat arvostus

ten, käsitysten ja toimintatapojen muodostumista. Normien tiedostaminen turvataloilla tarkoittaa turvatalotoiminnan aktiivista tutkiskelua osana tämän päivän – erityisesti nuorten – maailmaa ja yhteiskuntaa. Vallitsevat ajatus-, arvo- ja normirakenteet vaikuttavat turvatalojen toimijoihin ja tätä kautta kaikkeen toimintaamme. Jotta nämä rakenteet voivat tulla tarkastelun kohteiksi, on näistä ensin itse tultava tietoiseksi.

Mistä arvoni juontuvat? Miten minut on kasvatettu ja koulutettu? Millaisille lähtökohdille turvatalotoiminta pohjautuu?

Intersektionaalisuus

Inhimillisyyden periaate on keskeinen osa intersektionaalista lähtökohtaa. Intersektionaalinen ajattelu lähtee siitä, ettei ihmisen sosiaalinen identiteetti ole pysyvä tai eheä. Se muuntuu elämän aikana, joko ihmisen omasta tahdosta tai ulkoapäin määritellysti. Samaan aikaan ihmisen identiteetti on kokoelma lukuisia risteäviä ajatuksia siitä, mitä olen ja mikä asemani yhteisöissä ja yhteiskunnassa on. Ihmisten mahdollisuudet muovata omaa identiteettiään tai joutua ulkoapäin leimatuksi vaihtelevat niin yksilöllisten voimavarojen kuin yhteiskunnallisen aseman suhteen. Samoin eriarvoisuudet voivat kytkeytyä toisiinsa niin, että ihmiset voivat joutua yhteiskunnassa tai yhteisöissä eriarvoiseen asemaan moniperustaisella tavalla. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen voi kokea syrjintää esimerkiksi uskonnolliseen vähemmistöön kuuluvana sateenkaarinauorena.

Intersektionaalisuus rohkaisee kohtamaan ihmisen osana hänen elinympäristöään ja yhteiskuntaa. Tämän ajattelun mukaisesti kohtamme ihmiset inhimillisinä toimijoina – yksilöinä, lähiyhteisöjen jäseninä ja kansalaisina, mutta myös globaaleina toimijoina. Intersektionaalisuus muistuttaa siitä, että ihmisen asemaan ja identiteettiin yhteiskunnassa vaikuttavat monet asiat kuten sukupuoli, ihonväri, kieli, yhteiskuntaluokka, perhe, ikä, alkuperä, taloudellinen tilanne ja seksuaalinen suuntautuminen.

Kunnioitamme ja tuemme jokaisen oikeutta määrittellä itsensä, niin yksilönä kuin erilaisten yhteisöjen jäsenenä. Itsemäärättyä oikeuden lähtökohta tarkoittaa turvataloilla sitä, että jokainen saa itse määrittellä oman identiteettinsä eli sen millainen hän on suhteessa muihin.

Yksilöllisyyden periaate on toimintamme ydin. Jokainen nuori ja aikuinen saa määrittellä oman identiteettinsä ja tarvitseman tuen. Jokainen turvataloilla oleva kohdataan yksilönä, hänen ainutkertaisuuttaan arvostaen. Nuorten turvataloilla nuoren ja tämän läheisten identiteettiä tuetaan kyseenalaistamatta.

Intersektionaalisuuden ajatuksena on, että ihmisen tausta, sosiaaliset sidokset ja olosuhteet vaikuttavat monin tavoin yksilön elämään: yhtäältä ne voivat luoda yhteisöllisyyttä ja etuoikeutettua asemaa, toisaalta ne aiheuttavat osattomuutta ja syrjintää. Tämän tiedostaminen ja huomioiminen kaikessa kohtaamisessa ja toiminnassa on turvatalojen yhdenvertaisuuden toteutumisen keskeinen edellytys. Haikkola, Määttä, Toivainen ja Uusikangas toteavat Nuorisobarometrin artikkelissaan (2020, 114): ”Palvelu, joka ei tunnista sukupuolen moninaisuutta, sosioekonomisia eroja, kulttuurista taustaa tai osallisuuden merkitystä, voi vaikeuttaa sen käyttöä. Esimerkiksi nuorten rasismin, syrjinnän tai köyhyyden kokemusten on todettu jäävän ohjaustilanteissa usein tunnistamatta tai käsittelemättä tai niitä on lähestytty yksilöllisen pärjäämisen kysymyksenä.”

Mitkä ovat sinun identiteettisi tärkeimpiä määrittäjiä? Luuletko, että ympärilläsi olevat ihmiset ovat tietoisia näistä määrittäjistä? Miten turvatalotoimintaan osallistuvien identiteettejä tutkitaan? Onko identiteeteille ja niiden muutokselle annettu tilaa?

Osallisuus

Osallisuus on turvatalojen kolmas toimintaa ohjaava pilari. Huolehdimme siitä, että jokaisen oikeus oman äänen kuulumiin, yhteenkuuluvuuteen ja toimijuuteen toteutuu turvatalojen toimintaympäristöissä. Etsimme yhdessä ratkaisuja siihen, että jokaisen yhdenvertainen oikeus vaikuttaa omaan elämään, lähiyhteisöihin, yhteiskuntaan ja maailmaan toteutuisi.

THL:n luonnosteleva osallisuuden viitekehys tarjoaa hyvän kehyksen myös turvatalojen yhdenvertaista ja tasa-arvoista osallisuutta edistävälle toiminnalle:

Osallisuus omassa elämässä. Oikeus elää omannäköistä elämää sekä mahdollisuus määritellä, mihin toimintaan tai palveluun osallistuu.

Osallisuus yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Oikeus kuulua itselle tärkeisiin ryhmiin ja yhteisöihin, vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin sekä mahdollisuus saada tukea vaikuttamiseen.

Osallisuus yhteisestä hyvästä. Oikeus osallistua yhteisen hyvän tuottamiseen ja jakamiseen sekä nauttia yhteisestä

hyvästä. Yhteinen hyvä on toimintaa ja arvoja, josta seuraa arvostusta ja yhteyksiä muihin ihmisiin. Jokaisella on siis oikeus paitsi oman hyvän elämän rakentamiseen, myös toisten auttamiseen ja maailman parantamiseen.

Turvallisemman tilan ja turvallisten yhteisöjen periaatteemme tukee yhdenvertaista, syrjimätöntä osallistumista turvatalotoimintaan ja kansalaisyhteiskuntaan. Turvallisempi tila tavoittelee ilmapiiriä, joka on luottamuksellinen, kunnioittava ja intersektionaalinen, eli ihmisten erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet huomioon ottava. Turvallisemman tilan periaate tarkoittaa myös vaikeiden tai kiistanalaisten asioiden ja ajatusten turvallista käsittelyä. Tila voi olla turvallinen, vaikka se ei ole vain harmoninen, yksinkertainen tai muuttumaton.

Mikä omaan asemaasi yhteiskunnassa vaikuttaa? Miten koet oman osallisuutesi yhteiskunnassa, onko sinun helppo osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen? Mikä tukee tai häivyttää sinun osallisuuttasi? Entä nuorten, heidän läheistensä tai vapaaehtoisten osallisuutta? Mitä sinulle tarkoittaa turvallisempi tila? Miten koet luovasi turvallisempaa tilaa muille?

Saavutettavuus

Neljäs toiminnan pilari on saavutettavuus. Haluamme ymmärtää saavutettavuuden käsitteen laaja-alaisesti.

Saatavuus tarkoittaa sitä, että palveluja on saatavilla. *Saavutettavuus* puolestaan tarkoittaa, että palvelu ei ole syrjivä eivätkä fyysiset esteet tai kulttuuriset ja tiedolliset tekijät rajoita sen saatavuutta. Pelkkä palvelujen tarjoaminen ei tee niistä yhdenvertaisesti saavutettavia, vaan niiden täytyy vastata esimerkiksi käyttäjien erilaiseen toimintakykyyn. Myös digitaalisten palvelujen on oltava käytettävyydeltään sellaisia, että kaikki voivat käyttää niitä.

Saavutettavuus on myös *hyväksyttävyyttä*, mikä edellyttää palvelulta eettisyyttä, sukupuolisensitiivisyyttä, kulttuurista

herkkyyttä sekä asiakaskeskeisyyttä. Hyväksyttävyyys takaa, että palvelua voi käyttää turvallisesti.

Haikkola, Määttä, Toiviainen ja Uusikangas (2020) täydentävät YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (OHCHR) jäsenyyttä osallisuuden ulottuvuudella, joka on tutkimusten mukaan keskeisimpiä kriteerejä nuorten kokemukselle tukipalvelujen toimivuudesta.

Saavutettavuutta voi siis tarkastella monista eri näkökulmista. Puhutaan esimerkiksi sosiaalisesta, fyysisestä, kielellisestä, kulttuurisesta, taloudellisesta ja henkisestä saavutettavuudesta. Yhdenvertaisuustyössä saavutettavuus on yksi tärkeimpiä toimintaan vaikuttavia asioita. Edellä mainittujen kolmen pilarin tavoitteet toteutuvat siis vain jos niihin lisätään neljäs saavutettavuuden pilari, eli jos toiminta on sillä tavoin esteetöntä, että avun saamisen ja auttamisen oikeus on jokaisella – taustasta, elämäntilanteesta, voimavaroista ja kyvykkyyksistä riippumatta.

Pohdi saavutettavuuden eri muotoja
(sosiaalinen, fyysinen, kielellinen,
taloudellinen ja henkinen saavutettavuus).
Miten saavutettava arkiympäristösi on sinulle?
Entä nuorille, heidän läheisilleen ja vapaaehtoisille?
Miltä saavuttamattomuus tuntuu?

Toimenpiteet – näin edistämme seuraavien vuosien aikana yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa

Nuorten turvatalojen yhteisöille keväällä 2021 järjestetyissä työpajoissa kävimme läpi suunnitelmaa tulevista tavoitteista ja tarkastelimme niitä yhdessä. Käytyjen keskustelujen ja palautteiden perusteella tulevat tavoitteemme seuraaville vuosille hioutuivat alla oleviksi.

Osa niistä rohkaisee tiedostamiseen ja ajatteluun liittyviin yksilöllisiin ja yhteisiin pohdintoihin ja keskusteluihin, joita jokaisen on tärkeä käydä työyhteisön kesken sekä vapaaehtois

ten, nuorten ja heidän läheistensä kanssa. Osa tavoitteista taas on konkreettisempia toimenpiteitä, joilla takaamme sen, että yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on johdonmukainen ja läpileikkaava osa turvatalojen toimintaa.¹

1. Viestimme saavutettavasti ja moniäänisesti

a) Käytämme yhdenvertaisuutta edistävää kieltä ja kunnioitamme jokaisen itsemäärittelyoikeutta kaikessa vuorovaikutuksessa.

Jokaisella on oikeus määritellä oma identiteettinsä ja tiedostamme sen viestinnän ja vuorovaikutuksen sanavalinnoissa. Käytämme turvataloilla kieltä, joka ottaa kaikki huomioon.

Mitä sinä voit tehdä? Kun puhut tai kirjoitat nuorelle tai hänen läheiselleen, pysähdy pohtimaan, sisältääkö viestisi oletuksia nuoren tai hänen läheistensä seksuaalisesta suuntautumisesta, perhetaustasta, etnisyydestä, kansalaisuudesta, toimintakyvystä tai sukupuolesta.

Tämä tarkoittaa muun muassa, että puhuessamme nuoren vanhemmista emme suoraan oleta, että hänellä on äiti ja isä.

b) Viestimme monikielisesti ja monikanavaisesti sekä käytämme ymmärrettävää kieltä.

Tavoittaaksemme apua tarvitsevat tai vapaaehtoisuudesta kiinnostuneet nuoret mahdollisimman laajasti ja moninaisesti, tulee turvatalojen viestinnän olla mahdollisimman saavutettavaa.

Tämä tarkoittaa muun muassa, että:

- Käytämme nuorille suunnatussa viestinnässä selkeää ja yleistajuista kieltä.

¹ Erityisesti henkilöstöä koskevat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemat tarkentuvat Punaisen Ristin koko järjestöä koskevassa suunnitelmassa, joita voimme turvataloilla tarpeen mukaan tarkentaa turvatalotoiminnan ja sen ympäristön huomioiden.

- Keskeiset viestintäaineistomme on käännetty suomen lisäksi kielille, joita nuoret yleisimmin käyttävät ja joilla voimme saavuttaa nuorten kohderyhmän moninaisesti ja laajasti. Lisäksi viestimme, millä kielillä on mahdollista saada turvataloilta apua tai toimia vapaaehtoisena.
- Panostamme siihen, että käytämme viestinnässämme monikanavaisuutta sekä erilaisia ilmaisukeinoja, kuten ääntä, videoita ja kuvia tekstien rinnalla.
- Verkkosisältömme (verkkosivut, asiakirjat sekä kuva- ja äänimateriaalit) täyttävät Punaisen Ristin saavutettavuusvaatimukset.

Laadimme tarkemman toimenpideohjeistuksen saavutettavuuden ja moninaisuuden huomioimisesta.

Mitä sinä voit tehdä? Kun kirjoitat nuorelle tai nuorille suunnattua tekstiä, käytä helpotettua ja luettavaa yleiskieltä. Pidä lauseet lyhyinä, kerro tärkein ensin, vältä lauseenvastikkeita ja vaikeita termejä. Kokeile myös kohdentaa tekstisi suoraan lukijalle; pohdi, mikä hänelle on tärkeintä. Passiivin sijaan tekstissä voi käyttää sinä-muotoa. Lisäksi voit helpottaa luetun ymmärtämistä kuvien eli päivittäisviestinnässä esimerkiksi hymiöiden avulla.

Vinkki: Täältä löydät selkomateriaaleja ja lisätietoa:
<https://selkokeskus.fi/>

c) Viestinnässämme on esillä moninaisia ihmisiä kuvina, tarinoina, näkökulmina ja mielipiteinä.

Se, miltä Nuorten turvatalo näyttää kuvina luo mielikuvia siitä, kenelle toimintamme on tarkoitettua. Tavoittemme on, että turvatalo on kaikkien paikka ja siksi huomioimme käyttämässämme ja tuottamissamme kuvissa ja materiaaleissa ihmisten moninaisuuden.

Edistämme aktiivisesti sitä, että erilaiset nuorille tärkeät asiat ja näkökulmat pääsevät esille turvatalojen viestinnässä, mahdollisuuksien mukaan nuorten ja läheisten itsensä kertomina. Muotoilemme tätä varten viestinnän ja vaikuttamisen vapaaehtoisuskonseptit ja perehdytyspolut.

Tuotamme turvatalojen viestintään ohjeistuksen moninaisuuden huomioimiseen.

Mitä sinä voit tehdä? Jos teet sisältöjä esimerkiksi turvatalon paikalliseen Instagramiin, pysähdy pohtimaan kenen näkökulmasta teet postausta. Onko se suunnattu nuorille? Kuuluuko siinä nuorten ääni? Jos joo, keitä tämä kuvittelemasi nuorten ryhmä pitää sisällään? Jos postauksesi lukisi esimerkiksi vammaisen henkilö tai vaikkapa romani ja sukupuoleltaan ei-binäärinen nuori, mitä hän ajattelisi?

Vinkki: Turvataloilla pääsee myös vaikuttamaan ja viestimään. Ehdota tätä nuorelle, joka ei ole vielä löytänyt tapansa osallistua.

2. Laajennamme turvataloyhteisön osaamista sekä kehitämme keinoja syrjinnän tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi

a) Nimeämme YV-ryhmän, joka on vastuussa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tavoitteiden toteutumisen toimeenpanosta sekä seurannasta. Jokaiselta turvatalolta nimetään jäsen työryhmään.

Ryhmä kirjaa kautensa alussa sille suunnitelmassa määritetyt tehtävät sekä jakaa vastuita eri henkilöiden kesken tarpeen mukaan. YV-ryhmä saa tukea ja koulutusta tarpeen mukaan.

b) Selkiytämme syrjinnän tunnistamisen ja siihen puuttumisen prosesseja turvataloilla

Valmistelusta vastaa turvatalojen yhteinen YV-ryhmä. Ryhmää tuetaan prosesseja selkiyttävän jäsenyyksen luomiseksi mahdollisesti järjestämällä koulutusta tai tarjoamalla ideointiapua. Valmistelun tuloksena on selkeät prosessit ja toimintaohje tunnistettaessa turvataloilla tapahtuvia mahdollisia syrjinnän muotoja. Selonteossa käsitellään sitä, miten syrjintätilanteissa toimitaan ja millaisia erilaisia toimenpiteitä tarvitaan, jotta syrjintätilanteisiin on mahdollista puuttua koko yhteisön tasolla johdonmukaisesti ja tasavertaisesti. Lisäksi nuorten ja heidän läheistensä syrjintäkokemusten käsittely on tärkeä osa turvatalojen auttamistyötä. Tämä tarkoittaa, että tiedämme, miten syrjintäkokemuksista raportoidaan yhteiskunnassa ja mistä turvatalojen ohella voi saada apua.

c) Järjestämme aihealueen koulutuksia koko henkilöstölle ja vapaaehtoisille sekä tarpeen mukaan täydennyskoulutuksia

Kartoitamme mahdolliset koulutustarpeet tarkemmin kyselyillä, jotka osoitetaan niin työntekijöille kuin vapaaehtoisillemme. Tarpeiden kartoituksesta tulee jatkuva prosessi, jonka toimeenpaneva ja sen rakenteen suunnitteleva elin on YV-ryhmä. Itse kartoituksesta vastaa koordinaattoreiden yhteisö.

Liitämme yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotemaattiset koulutukset osaksi koko yhteisön koulutusohjelmaa ja niiltä osin kuin tarpeen myös osaksi koko järjestön koulutuskokonaisuutta. Johtajina toimiville, koordinaattoreille sekä YV-ryhmän jäsenille järjestämme erityisiä täydennyskoulutuksia tarpeen vaatiessa.

d) Kaikkia perehdytysaineistoja täydennetään esityksellä siitä, miten yhdenvertaisuus ja tasa-arvon keinot näkyvät turvataloilla

YV-ryhmän jäsenet panevat toimeksi ja huolehtivat siitä, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma tulee liitetyksi perehdytysaineistoon, osaksi työntekijöille ja vapaaehtoisille suunnattuja materiaaleja. Jokaisen perehdyttäjän vastuulla on esitellä suunnitelma uusille turvataloyhteisöön tuleville.

e) Teemme esteettömyyskartoituksen, jonka avulla tunnistamme turvatalotoimintaan osallistumisen esteet. Laadimme toimenpidesuunnitelman esteisiin puuttumiseksi.

Teemme esteettömyyskartoituksen ulkopuolisen tahon tuella. YV-ryhmä valmistelee kartoituksen toteutuksen ja käynnistää toiminnan. Kartoitus toteutetaan siten, että sen tulokset voidaan ottaa huomioon viimeistään seuraavan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman valmistelussa vuonna 2024.

3. Edistämme yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa turvatalotoiminnassa

a) Kohtaamme jokaisen yksilönä, samalla kun tiedostamme eri yksilöiden ja eri ihmisryhmien eriarvoiset lähtökohdat

Lähdemme vahvistamaan sitä, mitä turvataloilla tapahtuvissa kohtaamisissa jo entuudestaan teemme. Kuten aiemmin, kohtaamme yksilöllisesti, mutta nyt tiedostaen entistä paremmin Nuorten turvatalolle tulevan nuoren ja hänen läheistensä taustat ja aseman yhteiskunnassa. Sovellamme positiivista erityiskohtelua, jos se on avun saavuttamisen, yhdenvertaisuuden ja inhimillisen auttamisen kannalta perusteltua. Kehitämme digitaalisia auttamisen keinoja yhdenvertaisuuden edistämisen ja saavutettavuuden näkökulmista.

Myös tiedonkeruussa laajennamme ymmärrystämme siitä, millaisista taustoista ja ympäristöistä Nuorten turvatalolle tullaan, niin että voimme ottaa sen paremmin huomioon kohtauksiamme.

Mitä sinä voit tehdä? Pyri yksilönä tiedostamaan omat ajatuksesi ja olettamuksesi taustat ja tarvittaessa lähde kohti tarvittavaa muutosta. Kannustamme jokaista yhteisön jäsentä kohtaamaan mahdolliset omat asenteet sekä ennakkoluulot ja puhumaan niistä yhteisön jäsenten kanssa. Tiedon ja tiedostamisen kautta voimme saada aikaan muutoksia myös toiminnan tasolla. Syrjimättömyyttä on aktiivisesti edistettävä koko ajan. Tämän prosessin tukena kanssasi kulkee aiemmin mainittu YV-ryhmän kokoama ohjeistus syrjimättömyyden ehkäisemiseksi turvataloilla.

b) Avaamme nuorille tilaisuuksia osallistua turvatalotoimintaan sekä ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään

Tavoitteena on, että Nuorten turvatalotoimintaan osallistuminen lisää nuoren ymmärrystä siitä, kuinka jokaisella on oikeus vaikuttaa omaan elämään, lähiyhteisöön ja yhteiskuntaan. Nuori saa kokemuksen, että hänen ajatuksiaan ja mielipiteitään kuullaan ja niillä on vaikutusta.

Vahvistamme nuorten tietoisuutta siitä, millä tavoin Nuorten turvatalon osallisuuden ympäristöihin on mahdollista tulla mukaan sekä kerromme vaikuttamisen mahdollisuuksista toiminnassamme. Tarkennamme osallisuuden prosesseja ja käytäntöjä turvatalotoiminnassa siten, että nuorten mukaan ottaminen ja ohjaaminen osallisuutta vahvistavaan toimintaan tapahtuu jouhevasti osana työtämme. Myös tiedonkeruuprosessimme on tarpeellista arvioida syrjimättömyyden edistämisen näkökulmasta ja tarkentaa tarvittavat kehitysaskeleet.

Tulevana suunnitelmakautena tulemme ensisijaisesti keskittymään digitaalisten osallisuuden mahdollisuuksien ja paikkojen vahvistamiseen erityisesti apua saavien sekä apua antavien nuorten näkökulmasta. Vahvistamme myös työntekijöiden ymmärrystä siitä, miten nuoria ohjataan osallistumaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokonaisuuksiin (mm. Digiraati ja digitaalinen olohuone).

Paikallisella tasolla jatkamme niiden toimintojen parissa, joissa olemme jo mukana. Jatkamme alueellista työtämme, jonka kautta nuorille on mahdollisuus tulla osaksi turvatalojen toimintaa ja osallistua eri tilaisuuksiin.

Mitä sinä voit tehdä?

Majoituksen arjessa voit herkällä korvalla kuunnella, minkälaisia toiveita ja mielipiteitä nuorella olisi turvataloarjen pyörittämiseen liittyen. Tämä voi toteutua majoituksessa arkista Instagram-postausta tehdessä tai illan leffaa valitessa.

Kun olet suunnittelemassa nuorten ryhmätoimintaa tai tapahtumaa, ota nuoret mielipiteineen alusta asti mukaan. Tässä kannattaa muistaa, että ihan jokainen nuori on tervetullut mukaan omien voimavarojensa puitteissa.

Digiraati on nuorelle turvallinen keino kokeilla osallistumista ja vaikuttamista myös oman elämänpiiriin ulkopuolella. Rohkaise Digiraati-keskusteluihin mukaan erityisesti niitä nuoria, jotka eivät ole vielä löytäneet tapaansa vaikuttaa. Voit painottaa, että Digiraati on anonyymi kanava, jossa voi kertoa turvallisesti omista ajatuksistaan ja mielipiteistään. Digiraadista löytyy lisätietoja muun muassa täältä: <https://www.punainenristi.fi/tyomme/nuortenturvatalot/digiraati/>

c) Edistämme aktiivisesti turvatalon vapaaehtoisuhteisön moninaisuutta

Koordinaattorit selvittävät ensiksi, mitkä yhteisöt on tarpeen ottaa mukaan monimuotoisuuden lisäämiseksi. Tämän jälkeen se ryhtyy tiiviiseen yhteistyöhön valittujen yhteisöjen kanssa selvittääkseen edelleen, miten erilaisia yhteisöjä onnistutaan tavoittamaan, mikä on hyvä tapa kertoa näille yhteisöille vapaaehtoistoimintamme muodoista ja mitä erityispiirteitä markkinoinnissa on hyvä ottaa huomioon.

YV-ryhmä luonnostelee aluksi tavoitteet moninaisuuden lisäämiseksi sekä mittarit tämän arvioimiseksi ja seuraa sitten näiden tavoitteiden toteutumista.

Vapaaehtoisuuden polkua mietitään myös monimuotoisuuden näkökulmasta, samalla kun polkurakenteita tullaan jatkossa luomaan. Tässä työssä YV-ryhmää tukee koordinaattoreiden yhteisö.

d) Tuomme selkeästi esille toiminnoissamme turvallisemman tilan periaatteet

YV-ryhmä koostaa periaatteet yhteen ja kirjaa ne ylös. Ryhmä ottaa huomioon fyysisen ja henkisen turvallisuuden kokemukset periaatteita kirjatessa. Periaatteet tuodaan osaksi kaikkea sisäistä ja ulkoista viestintää. Ne tuotetaan kirjalliseen muotoon, jotta ne on mahdollista tulostaa ulos näkyville fyysisiin tiloihin sekä tulolomakkeelle ja jotta ne voidaan jakaa myös sähköisesti. Myös sitä käsitellään, miten turvallisemman tilan periaatteet näkyvät materiaaleissa. Tarkoitus on luoda rakennekaavio, josta käy ilmi, missä periaatteiden on hyvä olla esillä ja mikä olisi hyvä tapa ilmaista ne, kun otetaan huomioon Nuorten turvataloille saapuvien nuorten ja lähiyhteisöjen, vapaaehtoisten sekä työntekijöiden näkökulmat. Lisäksi periaatteiden esiintuominen etätapaamisissa on syytä

ottaa huomioon. Rakennekaaviota hyödynnetään työntekijöitä ohjeistettaessa, niin että periaatteet saadaan käytäntöön kaikissa toimintamuodoissa.

Punainen Risti
Nuorten turvatalo